

Domini lingüístic

70000Km2 11milions d'habitants dels quals 7 o 8 milions son catalanoparlants

Espanya Cooficial a Barcelona des de 1979, a València des de 1982 i a Balears des de 1983.

Andorra Oficial des de 1993

França no és oficial però es parla a Cerdanya, Vallespir, Rosselló

Itàlia Cooficial a l'Alguer

Història de la llengua

1. Etapa preromana

–Substrat: és una llengua que en un territori determinat es substitueix per un altra per una conquesta o motiu paregut. Són els elements de la llengua antiga sobre la nova.

–Les llengües de substrat son aquelles llengües prerromanes que varen influir sobre el llatí vulgar (parlat) i mes posteriorment sobre les llengües romàniques que en deriven

–Pobles prerromans:

·Ibers: Alfabet i llengua pròpia amb influència d'altres pobles mediterranis com Fenicis, cartaginesos, grecs.
Ex: Carabassa, Andorra

·Celts: d'origen indoeuropeu, venien del centre de Europa. Ex: galta, porra

2. Romanització

218 a C. Arriben als romans a Empúries es parlaven llengües prerromanes. Va ser una romanització lenta al centre i ràpida i intensa a les costes mediterrànies, va ser una etapa bilingües. 176 d C. Cau l'imperi Romà d'occident i es parla llatí. La major part dels pobladors de la tarraconensis eren comerciants , militars i legionaris. Relació inversament proporcional entre el llatí i les llengües de substrat.

3. Superestrats

Invasions germàniques

·s. V a VIII VISIGOTS

·s. VIII a XI FRANCS

–Els Franks arriben a la península ibèrica en el segle VIII i varen establir la marca hispanica: Empúries, Ugell–Cerdanya, Girona, Barcelona, Rosselló, Osona.

–800 Carlmany es anomenat emperador i va començar la reforma Carolingia que està formada pels següents punts:

- Reforma de la litúrgia
- Impuls en l'ensenyament
- Retorn al llatí escrit

–813 es celebren tres concilis: Tours, Maguncia i Rains, on es decideix que la predicació es fera en Rustican romanian language (llengua romànica), ja que la major part de la població no entenia el llatí

–La llengua que es parla en el nord–est de la península en el s. VIII ja es pot considerar Català.

–**Superestrat**: Llengua que en un territori determinat s'ha introduït àmpliament dins una altra però sense arribar a substituir-la, per això es deixen grans trets lingüístics. En les llengües posteriors a la romanització. La major part del vocabulari era bel·lic i antropònims. Ex: guerra, bandera, guàrdia ...

Invasió musulmana

• Els àrabs arriben a la península el 711, arriben del nord d'Àfrica, varen envair tota la península ibèrica incloent les illes balears fins arribar als Pirineus on varen ser aturats pels Franks d Poitiers, però d'aquesta invasió queda al marge la marca hispana. Lexic que ens deixaren:

–Agriculturaalbercoc –Bèl·licalcser –Químicaalcohol –ToponimsAlcúdia, Binissalem

Mossàrabs

•Eren els visigots que vivien sota domini àrab. Parlaven una llengua romànica i sobretot en les Illes Balears i València. Ex: Muro, Andratx

4. Factors de diversificació de les llengües romàniques

- Diferents llengües prerromanes
- Romanització: més intenses en les costes que en el interior
- Diferent superestrat
- Procedència colonitzades

5. Formació de la corona catalanoaragonesa

•Barcelona aconseguí la independència dels francs en el 988 i comença la unificació de la Catalunya vella i la nova

•1137 matrimoni de Ramon Berenguer i Paronella d'Aragó, això és el naixement de la corona catalanoaragonesa, que viu uns moments de màxima esplendor amb les conquestes per tota la mediterrània i així la llengua se estén per tota la mediterrània.

Balears s. XIII València s. XIII Itàlia s. XIII a XIV Grècia s.XIV Nord d'Àfrica s.XIV

6. Adstrats

Influència mútua entre dues llengües que coexisteixen en un territori. Son dues llengües perfectament desenvolupades. Tipus:

· Occitanismes: s. XI a XII penetració d'Occitanismes per les estretes relacions entre dues

regions, com també per la lírica trobadoresca. Ex al·lot, ambaixada, bosc.

· Francesismes: s. XIII era la llengua de més prestigi per el moment de la il·lustració. Ex: xofer, consomé, mallot

· Italianismes: s. XIV a XV Dues entrades:

– Conquestes de l'edat mitjana.

– Humanisme i renaixement.

Ex: piano, sonet, macarró

· Indoamericanismes: la seva influència al català després d'haver passar pel castellà, ja que els castellans no van permetre el comerç amb Amèrica. Ex: tabac, tomàtiga, huracà.

· Anglicismes: s. XX. L'anglès ha exercit molta influència a la resta d'idiomes del món, en els camps científics, tecnològic i esports. Ex: ordinador, futbol, làser

Lirica popular i culta

Popular: es transmetia oralment, comenada per les classes més sencilles i es feia amb llengua catalana.

Culta: reguia el model trobadoresc originari d'occitània. Reflecteix la mentalitat feudal. Dos temes: amor i guerra.

Ocità

Causes per les quals va ésser adoptat a territoris catalans pe la lírica culta:

– Èxit de la poesia trobadoresca

– Proximitat geogràfica. Conseqüències de la batalla de Muret:

– 1213 França conquereix Occitània

– És l'inici de la decadència de la poesia trobadoresca

– Similitud de les llengües:

· Grup Gal·loromànic: cat, fr, occ

· Grup Iberorromànic: cast, gall–port

– Occità {Provençal, Llenguadocià, Llemosí, aranès

La poesia trobadoresca (XII–XV)

– Va florir durant els s. XII a XIII a les cort d'Occitània

-É la primera mostra de poesia culta amb tema profà

-En el tema amorós queden plasmades les relacions de vassallatge:

Senyor Dama (Midons)

Vassall Trobador

-L'amor cortès: terme en que esdevingué la ideologia amorosa de la poesia trobadoresca:

·L'amant esdevenia un *om* i la dama *midons* (que és un ésser excel·lent)

·Gilós: Marit de la dama (ara valorat negativament)

·Les relacions entre el vassall i la dama es mantenien en secret perquè podrien ser castigats severament

·Segons el trobador, l'únic amor vertader era el seu amb la dama, mentre que l'amor del gilós era de conveniència.

·Els amics del trobador i de la dama afavorien la relació entre el trobador i la dama.

Nivells d'enamorament:

·Enamorat tímit: no hi hagut cap contacte entre el trobador i la dama

·Enamorat suplicant: el trobador ha expressat els seus sentiments però la dama l'ha rebutjat

·Enamorament tolerant: el trobador es acceptat per la dama i du a terme una sèrie d'accions per demostrar amor etern.

·Amants druts: arriben a la relació física.

Trobadors i joglars

·Trobador: és el compositor que componia en llengua romànica (provençal o occità) acompanyat d'una melodia. Classe alta

·Joglar: eren els que difonien els poemes, fets pels trobadors, i acompanyaven això amb jocs malabars o animals domèstics. Es dedicaven professionalment. Classe baixa.

Generes:

Amorós:

·Cançó: gènere per excel·lència. Expressa les lloances a la dama seguint les pautes de l'amor cortès.

·Pastorella: Diàleg entre un cavaller i una pastora (idealitzada), a que intenta enamorar. Ambient bucòlic

·Alba: l'arribada del dia i la tristesa dels amants que s'han de separa per temor a ser descoberts.

Bel·lic:

·Sirventès: el construeix la poesia que reflecteix la violència i els conflictes bèl·lics de la societat feudal. és una poesia d'atac, de crítica i de propaganda d'idees

Altres termes:

·Plany: el trobador lamenta la mort d'algú.

Dansa: cançó destinada al ball.

·Tensó: discussió entre dos trobadors que defenen opinions diferents

Decadència de la Lírica trobadoresca

Causes:

–Batalla de muret 1213

–decadència dels valors feudals

Consistori de la GAIA CIÊNCIA

–va fomentar el conreu de la poesia trobadoresca en llengua occitana.

–L'amor cortés estava mal vist per l'església i ara la dama havia de ésser soltera.

–No hi ha connexió entre la realitat i la poesia.

–Obsessió per la perfecció de versos

–Consistori de Barcelona 1393 (imitació de la Gaia ciència)

Les varietats lingüístiques

1 Introducció

Una de les característiques més important del llenguatge humà es la seva diversitat i variació.

La diversitat es present en totes les llengües del mon.

La variació lingüística: Es refereix a que un missatge es pot dir de diferents formes però amb el mateix objectiu, es a dir no hi ha una sola manera de parlar en una llengua.

L'ús que cada parlant fa de la seva llengua no és sempre igual sino que varia segons una serie de factors:

1 Variació segons els grups humans

1.1 Varietat històrica

1.2 Varietat social

1.3 Varietat geogràfica

2 Variació segons la situació comunicativa

2.1 Varietat lingüística, funcional o registres

2.1.1 Formals

- Varietat literaria
- Varietat científicotècnica
- Varietat estàndard

2.1.2 Informals

- Varietat popular o vulgar
- Varietat familiar o col·loquial

VARIACIÓ LINGÜÍSTICA: En general.

VARIETAT LINGÜÍSTICA: En concret (historic, geogràfic, etc) qualsevol tipus de parla.

Sociolingüística: Ciència que estudia la relació entre la llengua i la societat.

1 Variació segons els grups humans

- Varietat històrica

Aquesta varietat sorgeix amb el pas del temps, les llengües es van modificant amb el pas del temps. Dins aquesta varietat està la varietat generacional, que són diferències lingüístiques que trobem segons l'edat dels parlants.

- Varietat social

Està causada per la pertinença dels parlants a grups socials diferents. Es poden agrupar segons dos criteris:

- Varietats vinculades a una activitat específica d'un grup social, reben el nom d'argots.
- Varietats segon el grau de culturització lingüística dels parlants, que ve determinat pel domini oral i escrit que té un parlant de la varietat estàndard
- Varietat geogràfica

Es deu a la situació geogràfica dels parlants.

Tothom parla al mateix temps una llengua i un dialecte. Tot dialecte suposa una llengua.

Llengua: Sistema de signes coherent i suficient que permet la comunicació a tots el qui el dominen

Dialecte: Cada una de les possibles relacions i actualitzacions del sistema de la llengua.

Calcificació dialectal de la llengua catalana:

Septentrional o rossellonès i capcinès

Català central: septentrional de transició: xipella, salat, barceloní, tarragoní

– Català oriental Balear: Mallorquí, Menorquí, eivissenc, formenterenc.

Alguerès

Pallars

Nord occidental Ribagonsà

Tortosí

– Català occidental

Septentrional

Sud occidental Central o apitxat

o valencià Meridional

Causes de la divisió dialectal entre el català oriental i occidental:

a) Dues causes de tipus fonètic

1ª Neutralització de la a i de la e (àtones) en català oriental ([a/e]).

Ex: pare [ˈpar(a/e)] vaca [ˈvak(a/e)]

2ª Manteniment de a i e àtona en cat occidental

Ex: pare [ˈpare] vaca [ˈvaka]

b) Sues causes (també) tipus fonètica

1ª Neutralització de o àtona a u en català oriental

Ex: posar [pu'za]

2ª Manteniment de o i u àtonesen català occidental

Ex: posar [po'za]

Sistema vocalic

* En posició tònica

CATALÀ GENERAL CATALÀ BALEAR

i u	Molt tancades
e o	Tancades
" o	Obertes
a	Molt obertes

i u	Molt tancades
e o	Tancades
" o	Obertes
a	Molt obertes

* En posició àtona

CATALÀ ORIENTA LA RESTA DE MALLORCA CATALÀ OCCIDENTAL

i u	Molt tancades
e o	Tancades
a	Molt obertes

i u	Molt tancada
	Neutra
i u	Molt tancada
o	tancada

2 Variació segons la situació comunicativa

2.1 Varietat lingüística, funcional o registres

- Varietat literària
 - Intenció estètica
 - Us de figures retòriques
 - Expressivitat
 - Imaginació (originalitat)
 - Llenguatge polisèmic (diversos significats)
 - Connotació (suggerir altres significats)
 - Grau elevat de elaboració
 - Estructura intencionada
 - Us d'arcaïsmes (paraules antigues i/o barbarismes)
 - Varietat científicotècnica
 - ◆ Claredat
 - ◆ Precisió: Monosemia (paraules d'un sol significat) i/o denotació (les paraules no suggereixen algun tema)
 - ◆ Coherència
 - ◆ Neologismes (paraules de noves creacions)
 - ◆ Sigles (ex: ONU, LASER, OVNI ...)
 - ◆ Derivació i composició (ex: foto+síntesis)
 - ◆ Elements grecolatins
 - ◆ Manlleus ((paraules que s'adopten d'una altra llengua necessàriament)
 - ◆ Economia formal (dir molt amb el mínim)
 - ◆ Varietat estàndard

És un model de llengua comuna o general que esdevé un vehicle de comunicació entre tots els parlants de la mateixa llengua i permet la comprensió de tots els missatges que es puguin emetre.

És una varietat supradialectal, es a dir supera les diferències dialectals i de registre que tingui una llengua.

La varietat estàndard no és pròpia de cap grup en concret, sinó que és de tota la comunitat parlant.

L'estàndard s'usa als àmbits formals.

L'estàndard no permet suprimir els dialectes sinó que les dues varietats conviuen a la llengua i es tracta d'adequarse a cada situació concreta.

L'estàndard es una varietat neutra i està basat en la normativa gramatical.

Registres:

Diversitat d'usos que un mateix parlant fa de la llengua en cada situació concreta.

Els registres coexisteixen en un mateix parlant que n'escull el més adequat en cada cas. Com més culturització lingüística tingui el parlant mes registres domina millor sap adaptar-se a cada situació

Factors que determinen els registres:

– **El tema:**

- * Temes generals: entesos per molta gent
- * Temes especialitzats: utilitzats per persones que tenen coneixement sobre un àmbit concret

– **El canal:**

- * Canal oral: Pot ser registre formal (discurs, conferència), per tant preparats, però també pot ser un registre informal (conversació).
- * Canal escrit: sol ser formal (llibre de text), però també pot ser escrit en registre informal (nota a la nevera).

– **La intencionalitat:**

- * Objectiva: no expressen sentiments, gustos, emocions... (Ex: texts científic)
- * Subjectiva: S'expressen opinions, gustos, sentiments... (Ex: Text literari)

– **Nivell de formalitat:** Influeix en el canvi de registre

- * Alt (Ex: conferència)
- * Medi (Ex: conversació entre una persona que està fent cola en el cine)

* Baix (Ex: conversa entre amics)

EXERCICIS DE GRAMÀTICA

PAG 15

13 Identifica la síl·laba tònica.

esforç trànsit música aventura ofès Berlín prémer hipòcrita horitzontal

Agudes - - - - - > esforç, ofès, Berlín, Horitzontal

Planes - - - - - > trànsit, aventura, prémer,

Esdrúixoles - - > música, hipòcrita

14 Accentua les paraules si és necessari

perfil – adequació – vèrtex – pel·lícula – cervol – millor – origen – exàmens – fórmula – esclatar

PAG 33

11 Accentua

bufanúvols sociolingüístic saltataulells Capgrós enterramorts rodamon setciències

aiguamoll escanyapobres eixugamà historiacoartístic hispanoargentí

12 Accentua si és necessari

- En el món existeix molt patiment
- Vés a visitar mon pare
- L'alumne té dret a l'assessorament del professor
- Encara no sé si vénis o no amb nosaltres el cap de setmana vinent
- Vens cafè molt al mercat?
- Sí, en Pere ha tingut un accident i s'ha trencat un os del braç!
- El cap de departament dóna instruccions als treballadors
- La seva dona? Però si en Joan no té dona!! És solter
- Es prepara te, til·la i camamilla, que són infusions
- Ves per on! Ara tinc son
- Apropar-se a un ós és perillós

PAG 51

9 Posa a o e on correspongui

Patriarca	Febre	Espia	Dormia	Catàstrofe	Indígena
Xerraire	Jove	Volíeu	Egoista	Compren	Problema
Noble	Solemne	Celta	Assumptes	Pobres	Gimnasta

10 Escribe paraules derivades

Fort: fortes, fortor, forta

Cua: cueta, cuota, cuetada

Full: fulla, fulles, fullada

Pont: pontet, pontot, pontarro

Fosc: fosca, fosquera, fosquejar

Suc: suquet, sucós

11 Posa o o u segons el que convingui

- El cactus és una espècie exòtica
- El foc ha destrossat molts dels nostres boscos
- Espero que juguis amb globus

PAG 69

8 Completa amb el mot corresponent

- La sang circula per les venes.
- Van instal·lar el paquets a la baca del cotxe.
- Aquest estiu hem estat uns dies en una vall preciosa.
- Vols veure el regal que hem comprat per a la Marta.
- S'ha dut a terme una campanya publicitària contra els abrics de visó.
- L'alcalde ha fet penjar un ban per a fer-nos saber la data del proper ple.
- Aquell ocell que vola és una oreneta.
- La vellesa és símbol de saviesa i experiència en moltes cultures.
- Diuen que és probable que plogui.
- Algunes cultures obliguen les dones a portar un vel.

9 Posa g o j segons correspongui

Gerard Trajecte Verges Jeroni Geranis Ginesta Jardí Jersei Rellotge Jeroglífic Jeremies
Germà Rajola mongetes taronja passejar jeure

10 Posa x, ix, ig o tx segons correspongui

calaix xarop despatxar marxa afluixar disbauxa maig rebuig escabetx enganxar clenxa empatx
creix queixa veig

PAG 87

11 Posa s, ss, c o ç segons correspongui

- La comissió ha decidit no adreçar–los més la paraula.
- La baronessa encapçalava els partidaris de recuperar la dansa.
- Pensa que amb un tros de glaça n'hi ha prou per a relliscar.
- Si menges molt dolços et sortiran panses.
- El motiu de la discussió era haver trencat la tassa on hi havia el safrà.

12 Posa s o z

- Per a realitzar l'operació ens vam haver d'endinsar per la regió de l'Amazona.
- El gremi del transport vol que s'abaixi la benzina per a evitar la crisi del sector.
- Aquesta hipòtesi no despertarà entusiasmes ni superarà una anàlisi rigorosa.
- L'apoteosi d'aquell magnat és conseqüència de la seva riquesa.

13 Posa s o ss

Demà sortiran en lletres impresa els resultats mes interessants.

Els dosos d'aquest imprès estan borrosos per culpa d'aquests líquids tan corrosius.

La metgessa m'ha prohibit la cervesa perquè em produeix molts gasos.

Segons el que han assenyalat els entesos, el sostres de l'església pot caure a trossos.

Les possibles causes de l'explosió encara no s'han investigat.

Ja em van avisar que en aquests països fa molt fred en el mes de desembre.

14 Escriu el nombres amb lletres

- 22 vint–i–dos
- 136 cent trenta–sis
- 404 quatre–cents quatre
- 1 037 mil trenta–set
- 5 411 cinc mil quatre–cents onze
- 75 766 setanta–cinc mil set–cents seixanta–sis
- 181 390 cent vuitanta–un mil tres–cents noranta

– 1 282 499 un milió dos-cents vuitanta-dos mil quatre-cents noranta-nou

PAG 105

11 Posa p o b on correspongui

adob sobte rep dubte concep sap esnob club rombe àrab absurd obtús

12 Posa t o d on correspongui

El fullatge dels arbres, a la primavera, és de color verd

És més covard que una guilla

La nostra escola es vol adscriure a una entitat nova de la ciutat

Per a ser ordena é important adquirir hàbits

Actuar amb nocturnitat i traïdoria no és lícit

Avui ha fet un sol esplèndid

L'oxigen, en combinació amb un altre element diferent del fluor, forma un òxid

Els àrbitres no han considerat vàlid el partir a causa del comportament incívic d'alguns espectadors

Després de jugar un partit de bàsquet tinc una set que em moro!!

Per a fer segons quines feines cal tenir una determinada aptitud

En aquell partit polític sembla que s'hi ha aplegat tots els polítics retrògrads

Aquest material ha de ser fluid perquè s'adapti al seu recipient

13 Forma derivats

llarg llargarut ànec ànecs renec renecs

clàssic clàssica amarg amargós arc arcs

castig castigada càrrec càrrecs patètic patètica

préssec préssecs plec plecs

PAG 123

9 Posa r o rr on correspongui

– Les amenaces d'aquell individu el deixaven impertèrrit

– M'he fet esgarrapades amb unes esbarzers

- Aquesta església sembla neorromànica
- M'han recomanat un nou sistema antirobatori per al cotxe
- Era sorprenent la concurrència de gent que s'hi va aplegar

10 Posa l o l·l on correspongui

idil·li goril·la til·la solució alegria teler satèl·lit pel·lícula elipse enfil·lar vacil·lar vacil·lar aliança

11 Posa h en les paraules que calgui

Em van ingressar en un hospital a causa d'una hemorràgia.

Ahir vaig assistir a un acte d'adhesió i homenatge a un gran home.

Podem sortir a prendre una orxata i així m'expliques aquesta història tan horrorosa.

Em anat a veure un amic que es va fer mal amb uns coets que m'han dit que estan prohibits.

Quan aquestes mones estan malhumorades els donen cacauets.

11